

Non-paper EU respons digitalisering in herstelstrategie na COVID-19

Inleiding

De uitbraak van het coronavirus heeft tot een grote sociale en economische impact geleid

Digitale technologieën, zoals snel internet, zorgen ervoor dat thuis werken, e-commerce, online retail (online bestellen en bezorgen), de digitale overheid, onderwijs en zorg op afstand in veel gevallen door voortgang kunnen vinden kan gaan. Ook op sociaal gebied kunnen mensen, met behulp van digitale oplossingen, virtueel contacthouden en, op familie- en ouderenbezoek en hun hobby's digitaal voortzetten. In de zorg worden data en kunstmatige intelligentie ingezet om een vaccin te vinden en worden apps gebouwd om de gezondheid van burgers en zorgwerkers te beschermen. Afnemende productie en distributie en dalende aantallen reisbewegingen hebben daarnaast gezorgd voor minder milieubelasting en CO₂- uitstoot.

Zonder de inzet van digitale oplossingen zou de coronacrisis een veel groter effect op economie en samenleving hebben. De crisis heeft het bewustzijn over het belang van digitale technologieën, zowel wat over de kansen, als over de knelpunten en risico's ervan betreft, vergroot. Beide zijn van belang om ook op de langere termijn de gerealiseerde voortgang en opschaling vast te houden en de daarmee samenhangende problemen op te lossen. Hoofddoel is dat digitalisering bijdraagt aan economische groei en maatschappelijke ontwikkeling én aan het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Het ook in digitale zin weerbaar zijn in een volgende crisis maakt daar deel van uit.

Doel van het paper:

Oproep aan en input voor Commissie ten behoeve van EU COVID-19 -herstelplan en inpassing daarvan in het werkprogramma van de Commissie inzake de digitale strategie en de vervolgdiscussie richting de Europese Raad van 18-19 juni 2020.

Algemene boodschap:

- De EU moet **vasthouden aan de prioriteiten uit de digitale strategie van 19 februari 2020**. Dit is van belang voor het huidige en toekomstige verdienvermogen van de EU. De EU moet de ecosystemen van excellentie en vertrouwen in samenhang verder uitwerken om de juiste economische kansen en randvoorwaarden te scheppen voor AI. Inzetten op versneld (industriële) datadelen, primair op vrijwillige basis. En de e-commerce richtlijn herzien en het mededingingsinstrumentarium voor platforms moderniseren.
- Nederland benadrukt dat Europese investeringen in het kader van duurzaam economisch herstel van de COVID-19 crisis gericht moeten worden op **noodzakelijke digitale en groene transities** met oog voor de veranderende arbeidsmarkt. Dit is in lijn met de algemene inzet van Nederland op modernisering van het MKB.
- Investeringen in **digitale innovaties en sleuteltechnologieën zoals AI en Quantum** zijn van cruciaal belang om het innovatieve vermogen van de EU te versterken. Deze moeten worden ingezet voor een duurzaam economisch herstel. Het vergroot de groeibestendigheid van de lidstaten en versterkt de concurrentiekracht van de EU als geheel.
- Het is hierbij belangrijk dat private investeerders geprikkeld moeten blijven door **een goed investeringsklimaat** en het inzetten van het innovatief MKB voor maatschappelijke vragen, voor een groot deel gefinancierd door de overheid.
- Tevens is het hierbij essentieel de randvoorwaarden van nationale veiligheid, cybersecurity en fundamentele rechten zoals privacy in acht te blijven nemen.

Innovatie en technologische soevereiniteit

- Het behouden van een stevige inzet op digitalisering betekent een ambitieuze investeringsagenda, met **een focus op innovatie en excellentie**.
- Roept op in te zetten op modernisering en investeringen in digitalisering om gezamenlijk bij te dragen aan het versterken van Europees concurrentievermogen om waar nodig de technologische soevereiniteit te versterken, waarbij waarden en regels van de Europese democratische en duurzame maatschappij geborgd blijven en het inzetten van nieuwe

technologieën voor het oplossen van maatschappelijke vragen in relatie tot COVID-19. Daar waar de publieke belangen (zoals veiligheid, bescherming van persoonsgegevens en privacy, (keuze)vrijheid maar ook verdienvermogen) in het geding komen door ongewenste afhankelijkheden op technologie uit derde landen zal de EU moeten onderzoeken hoe het deze afhankelijkheden kan verminderen. Voor Nederland staat daarbij de balans tussen een open economie en het beschermen van economische belangen en maatschappelijke waarden voorop.

- Van belang zijn betere synergiën tussen fondsen. Verkennen de mogelijkheden tot het beter benutten van kansen die digitalisering biedt in andere fondsen - op basis van excellentie - zoals Horizon Europe, CEF, GLB, ESI-fondsen en het EDF. Bijvoorbeeld meer synergie tussen doelstellingen binnen CEF omtrent klimaat, energie, transport en digitalisering.
- Onderstreept het belang van investeringen in Horizon Europe en specifiek het Digital Europe Programme. Deze investeringen bieden kansen voor AI, 5G/6G, data, Quantum en High Performance Computing. Opzetten van *digital innovation hubs* dragen hieraan bij.
- We waarderen de extra plannen van de Commissie met de Europese AI coalitie en het Europese Blockchain partnerschap in het kader van COVID-19 in relatie tot AI en Robotics en Blockchain.
- Roept op om in te zetten op stimulering van het risicodragend financieringsaanbod aan innovatieve start en scale ups en digitalisering ter verbetering van de Europese concurrentiekracht.
- De huidige pandemie illustreert het belang van Europese samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Inzetten op verdere ontwikkeling van communicatietechnologieën in Europees verband op o.a. het gebied van *Public Protection and Disaster Relief* (PPDR) draagt bij aan beheersing van toekomstige internationale crises en de dagelijkse samenwerking van veiligheidsdiensten in de grensregio's.

Artificiële Intelligence

- Nederland vertrekt vanuit het uitgangspunt dat het 'ecosysteem van excellentie' en het 'ecosysteem van vertrouwen' in zeer nauw verband met elkaar staan en elkaar versterken. Het ecosysteem van excellentie creëert voorwaarden voor een groeiende interne markt met economische kansen en voorspoed waarvan alle burgers en bedrijven kunnen profiteren. Het ecosysteem van vertrouwen creëert de randvoorwaarden waarbinnen de interne markt inclusief toepassingen gebaseerd op AI ook kan groeien.
- Inzet is dat de EU de maatschappelijke en economische kansen van AI zou moeten benutten door het stellen van de juiste (mensgerichte) kaders gebaseerd op fundamentele rechten, met daarbij aandacht voor rechtszekerheid van burgers en bedrijven, door te investeren in waarborgen en (economische) veiligheid waar nodig en daarmee het vertrouwen in de toepassing van (nieuwe) technologie te bevorderen.
- Bij de totstandkoming van beleid en mogelijke wetgeving op het gebied van AI bepleit Nederland een 'lerende aanpak' waarbij we - door onderzoek, experimenten en pilots - kunnen beoordelen of (en waar) er problemen zijn met betrekking tot AI-toepassingen. Vervolgens moet worden bekeken hoe deze problemen met toepassing van bestaande instrumenten, inclusief wet- en regelgeving, kunnen worden opgelost. Als op basis van deze lerende aanpak blijkt dat nieuwe wet- en regelgeving nodig is, is de vraag of die 'generiek' - voor het hele AI-domein - en/of toepassing specifiek moet zijn.
- We moeten hierbij inzetten op de mogelijkheden die AI biedt in deze crisistijd in de vorm van het "nieuwe samenleven". Ook voor de herstelperiode is de inzet van AI voor digitale toepassingen in alle sectoren denkbaar zoals optimalisatie van de (digitale) netwerken, social distance- en planning tools en de inzet van AI voor preventie, diagnose en behandeling in de zorg.
- Noodzakelijk is verdere intensivering van de samenwerking op AI waarbij publiek private samenwerking zou moeten leiden tot versterkte Europese netwerken.
- Belangrijk om in te blijven zetten op het oplossen van maatschappelijke vragen met AI, waaronder ook publieke sector.
- In relatie tot COVID-19 waarderen we de inzet op snel beschikbare oplossingen, bijvoorbeeld op het gebied van Robotics. Daarbij gaat het in de eerste plaats om eHealth oplossingen, maar ook om inzet in op publieke dienstverlening.
- Waarderen publiek private samenwerking en delen van best practices waarbij de Commissie een rol speelt in bemiddeling tussen vraag en aanbod.

Gebruik van data en bescherming van persoonsgegevens en privacy

- In kader van herstel en de digitale agenda versneld inzetten op industrieel datadelen, primair op vrijwillige basis.
- Schaal bestaande data-deelinitiatieven en de daaronder vallende samenwerkingsverbanden versneld op, waar nuttig tot Europese schaal om data voor economie en samenleving beter te benutten.
- Besteed meer aandacht aan heldere communicatie, transparantie en het betrekken van externe stakeholders - met name de onderzoekers, ook vanuit de gedragswetenschappen (SSH) - rondom disruptieve technologie en het gebruik van data, zoals is gedaan bij de ontwikkeling van de corona app. Ook het coördineren van grensoverschrijdende interoperabiliteit is hierbij van groot belang. Verder stimuleren van bescherming van persoonsgegevens en privacy by design.
- Vermijd dat er wordt ingeboet op de bescherming van persoonsgegevens en privacy als gevolg van de voorgestelde EU digitale maatregelen in de exit strategie (apps en telecomgegevens), ook in het kader van precedentwerking.
- Gecoördineerde samenwerking rond gezondheidsdata gerelateerd aan COVID-19 in EU-verband kan heel zinvol zijn. Echter het versneld ontwikkelen van een Health Data Space is complex en over het concept dataruimtes bestaat nog veel onduidelijkheid. Belang om samenhang met andere dataruimtes te kunnen borgen vanuit oogpunt van interoperabiliteit.

Cybersecurity

- Het toenemende gebruik van digitale technologie tijdens de crisis heeft er ook voor gezorgd dat de risico's voor burgers en bedrijven zijn toegenomen. Zowel statelijke als niet-statale actoren hebben van de crisis gebruik gemaakt door cyberoperaties (bijv. spionage en sabotage) en cybercriminaliteit in de EU te ontplooiën.
- Dit vraagt om het breder ontsluiten van threat-intel en abuse-informatie, waar gepast ook tussen overheden en Europese instellingen. De door de Commissie voorgestelde Joint Cyber Unit zou de verschillende informatiekanalen die reeds bestaan samen kunnen brengen, zonder te dupliceren.
- Om dreigingen beter het hoofd te bieden is verbeterde situational awareness nodig.
- Nieuwe kwetsbaarheden kunnen voortkomen uit technologische- markteconomische en geopolitieke ontwikkelingen. Bij toekomstige innovaties zal – ook in Europees verband – vroegtijdig aandacht moeten zijn voor eventuele veiligheidsrisico's die deze met zich meebrengen.
- Het blijft van belang om te investeren in kennis en innovatie voor cybersecurity en het ondersteunen van ecosystemen.
- Oproep voor betere veiligheid van digitale hard- en software en verplichten van minimumeisen voor Internet of Things devices. Het verhogen van deze veiligheid krijgt pas heel laat de aandacht in de supply chain van hard- en software componenten. Eisen voor security moeten veel eerder in het (ontwikkel)proces van toepassing worden.
- Online criminaliteit is stevig toegenomen. Het groeiend gebruik van digitale middelen zorgt voor meer mogelijkheden voor criminelen om slachtoffers te benaderen. Door de grotere afhankelijkheid van de digitale wereld neemt de potentie voor schade ook toe. Dat vraagt om inzet op de aanpak van criminaliteit online, waaronder cybercrime, en om mogelijkheden om de opsporing online te versterken.
-

Platforms:

- **Digital Services Act:** Digitale dienstverlening is sinds de komst van de e-commerce richtlijn sterk veranderd. Nederland steunt de Commissieplannen om de e-commerce richtlijn te herzien en daartoe met een wetgevend voorstel voor de Digital Services Act (DSA) te komen. Dit als onderdeel van een breder 'DSA pakket'.
- **Modernisering mededingingsinstrumentarium voor platforms:** Roept op het beoogde traject van herziening van EU-mededingingsregels, sectoronderzoek en het verkennen voor opties voor een ex-ante kader voort te zetten. Roept op om binnen dat kader een bevoegdheid te introduceren voor een toezichthouder om op Europees niveau ex ante in te kunnen grijpen bij platforms met een dermate significante mate van marktmacht dat gebruikers er nauwelijks omheen kunnen en die dus een poortwachterspositie hebben.

- **Desinformatie:** De Europese aanpak van desinformatie blijft waardevol tijdens de crisis en ook daarna. Desinformatie houdt niet op bij de grenzen, Nederland ondersteunt daarom coördinatie in Europees en internationaal verband en kijkt uit naar het aankomende Democratie Actieplan dat zich onder meer zal richten op het tegengaan van desinformatie en op de rol die online platforms spelen in het democratisch proces zal daar een belangrijke rol in spelen. Nederland steunt deze aangekondigde initiatieven voor het beschermen van de democratie in Europa waaronder op het gebied van online desinformatie.

Vaardigheden en digitale inclusie

- Herstel werkgelegenheid zal zich niet enkel moeten richten op reconstructie van de pre-corona arbeidsmarkt, maar op de nieuwe situatie die is ontstaan. Inzet op activerend arbeidsmarktbeleid door bijvoorbeeld omscholing/herscholing en het daarmee beter matchen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zal noodzakelijk zijn. Hierbij dient er speciale aandacht te zijn voor digitale vaardigheden. Mensen zijn niet altijd 'digitaal vaardig' genoeg om effectief en veilig van de mogelijkheden van digitale dienstverlening gebruik te maken. Ook digitaal bewustzijn en het adresseren van uitdagingen rondom digitale inclusie spelen daarbij een rol. Zet daarom in op bieden van middelen en waarborgen van digitale inclusie, verhogen digitale vaardigheden en digitaal bewustzijn. Er moet echter een goede balans worden gevonden tussen de focus op meer geavanceerde digitale vaardigheden enerzijds en basisvaardigheden en digitale geletterdheid anderzijds.
- Daarom verwelkomen we de aankondiging van de Commissie voor een *Digital Education Action Plan*. Het actieplan is een goed kader voor uitwisseling tussen de EU lidstaten van *best practices*, pilots en opschalen van effectieve projecten. Door krachtenbundeling staat Europa sterker op onderwijsgebied ten opzichte van grote mondiale spelers die zich ook in de COVID-19 crisis nadrukkelijker hebben gemanifesteerd en daarnaast kan Europa bijdragen aan een beter functioneren van de markt op dit terrein.
- Verder roept Nederland op om een Europese EdTech-strategie met een R&D-programma. Deze strategie moet een duidelijke visie hebben op een mensgerichte benadering van nieuwe digitale onderwijstechnologieën. Elk land zal profiteren van onze gezamenlijke actie om de kennis over innovatie in het onderwijs te vergroten, met respect voor de nationale bevoegdheden.
- In dit kader moeten de synergiën met andere EU-financieringsprogramma's, met name Erasmus (+), Horizon Europa en het nieuwe Digital Europe Programme 2021-2027, explicieter zijn.

Digitale connectiviteit

- De sterker wordende data-gedreven economie dwingt tot een steeds betere digitale bereikbaarheid. Digitalisering en de sterke toename van dataverkeer vereisen een hoogwaardige digitale infrastructuur die meegroeit met de behoeften van de samenleving en de economie. Daarom: aansluiten bij de oproep van de Europese Commissie dat tijdige beschikbaarheid van spectrum van belang blijft voor mobiele telecomnetwerken om het groeiende dataverkeer aan te kunnen. Hiervoor dienen de digitale infrastructuren verder versterkt te worden. Voortzetting van het EU-streven naar 1 Gigabit doelstelling in 2023. Het is daarbij van groot belang dat uitrol van telecominfrastructuren primair marktgedreven blijven. Overheden kunnen een rol pakken voor het verstevigen van een robuuste digitale infrastructuur waar die onvoldoende wordt opgepakt door marktpartijen. Investerings in het samenwerkingsnetwerk van grensoverschrijdende corridors tussen Europese landen zal een betere omgeving mogelijk maken voor het testen en inzetten van o.a. 5G-technologie.

Standaarden

- Bij het bestrijden van de crisis is interoperabiliteit en standaardisatie van groot belang. Veel nieuwe oplossingen worden nationaal en Europees ontwikkeld in het kader van COVID-19. Continueer gecoördineerde grensoverschrijdende interoperabiliteit, promoot hergebruik van IT-systemen in de lidstaten.
- Commerciële spelers en statelijke actoren zijn sinds de corona crisis actiever in het beïnvloeden van internationale standaarden rondom internet governance. Daarom roept NL op Europees actiever op te treden in discussies over het zetten van internationale standaarden door internationale organisaties als ICANN, ITU, IETF en IGF.
- Nederland kijkt uit naar de aangekondigde standaardisatie strategie van de Commissie.

Duurzaamheid

- Herstel en modernisering van de economie moet met name plaatsvinden door versterking van het concurrentievermogen door investeringen in de groene- en digitale transities.
- In dit kader heeft Nederland eerder een two-pager 'Outline for an EU Green Recovery - the Netherlands' priorities for a green recovery' opgesteld.
- COVID-19 laat zien dat er kansen zijn om met hulp van digitalisering een verduurzamingslag te maken.

Handel

- De COVID-19 crisis heeft het belang van digitale handel benadrukt. Daarom de oproep aan Commissie om in internationaal verband afspraken over digitale handel te bespoedigen of te aan te passen.
- Dit geldt voor de onderhandelingen in de WTO over e-commerce, waarbij consumentenbescherming en bescherming van persoonsgegevens en privacy prioritair zijn.
- Dit geldt tevens voor bilaterale handelsovereenkomsten.